

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн середовища	Рівень вищої освіти	перший (бакалавр)
Кафедра	Дизайн середовища	Рік навчання	3
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Вибіркова
Спеціальність	022 Дизайн	Семестри	5

ОСНОВИ ВИРОБНИЧОЇ МАЙСТЕРНОСТІ (ВІТРАЖ)

Семестр 5 (осінь-зима 2024)

01 вересня — 14 грудня

Викладачі	Радомський М.Т., PhD (канд. мистецтвознавства) доцент кафедри «Дизайн середовища»
E-mail	radomskynikolai@gmail.com
Заняття	За розкладом, ONLINE
Консультації	У відповідності до розкладу (за необхідністю)
Адреса	к.104, поверх 1, корпус 2, вул. Мистецтв 8
Телефон	(057) 706-02-46 (кафедра «ДС»)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Заняття он-лайн в зумі є офіційним каналом комунікації з викладачем .

Посилання на зум: Вт..с13-00до14-45 ДС 22-1 Идент. Конф. 871 7038 3883 Код доступа 0tntLh посилання:

<https://us05web.zoom.us/j/87170383883?pwd=PHememQjgyHWRwBQVa3Er0e7BUdKMH.1>

Чт.,с 9-00до12-20 ДС 22-1 Идент. Конф. 817 7904 5615 Код доступа hb4YEt посилання:

<https://us05web.zoom.us/j/81779045615?pwd=OFRqhkhXoBbGk8nlUNMC8ZtU6f1bBx.1>

С13-00 до16-20 ДС 22-2 Идент. Конф. 82529008911 Код доступа cZ18N4

посилання:<https://us05web.zoom.us/j/82529008911?pwd=9udOg1EYVBHxJHpb7mHeAj3OSe.1>

ПТ.,с14-45 до16-20 ДС22-2 Идент.Конф. 84478121385 Код доступа K81SQ1

посилання:<https://us05web.zoom.us/j/84478121385?pwd=bagPcj9k3ExxQojOECA1jaoaJcaFBo.1>**ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ**

Дисципліна має обов'язкові передумови для вивчення. Це дисципліни «Композиція», «Рисунок», «Живопис». Вони дозволяють студентам орієнтуватись у питаннях початкової фахової термінології, отримати початкові навички зображення на площині форм і об'єктів. Обов'язковим є достатній рівень знань і компетенції з композиції і формотворення, що дозволить користуватись базовими принципами створення гармонійних зображень і дозволить інтерпретувати реальний об'єкт у декоративну площину.

Упродовж курсу студент отримує повну підтримку при опрацюванні матеріалу дисципліни та підготовки її практичної/методичної стратегії. Якщо студент не отримав достатню попередню профільну підготовку, перед початком вивчення дисципліни він має вивчити додаткові теми для опрацювання матеріалу, пов'язаного з загальною тематикою курсу, для ознайомлення та навчання.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1 Методичні рекомендації з дисципліни «Основи виробничої майстерності » (вітраж) для студентів 4 курсу спеціалізації «Дизайн середовища » /Харків. ХДАДМ; уклад. М.Т. Радомський. Х., 2023, 29 с.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові навчально-інформаційні матеріали, актуальні розробки в галузі вітражу, дані про авторів, вітражні школи, творчі групи, можна переглянути в мережі Інтернет. Відповідні посилання можуть надаватись викладачем за проханням студента після закінчення практичного заняття, або під час безпосередньої роботи над певним завданням.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для ведення конспекту, ручка. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет, папір для ескізування, прозора калька для шаблонів, плотний папір для картонів, чорний маркер, олівець, акварельні фарби. Програми, необхідні для виконання завдань: Microsoft Word, Photoshop. Скло прозоре і кольорове, різних кольорів, склоріз, ламачі для скла, паяльник.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою курсу є підготовка студентів до здійснення професійної і особистої творчої діяльності, формування у студента практичних навичок володіння декоративними техніками обробки скла, використання їх для створення вітражів; формування вміння поєднувати комплекс знань з технології класичних та сучасних вітражів і умінь володіння скляними декоративними матеріалами з образним рішенням інтер'єрів, що проектуються, з метою подальшого самостійного вирішення відповідних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- сформувати у студентів стійку мотивацію до вивчення дисципліни та потребу в систематизованих знаннях в цій галузі;
- сформувати практичні вміння й навички при роботі зі скляними декоративними матеріалами при виконанні композицій на задану тему;
- в період навчання online поповнити візуальний ряд скляних декоративних матеріалів опублікованих в мережі інтернет;
- в період навчання op-line поповнити візуальний ряд композицій, образних рішень інтер'єрів, та авторських мистецьких творів з скляних декоративних матеріалів опублікованих в мережі інтернет;
- навчити поєднувати комплекс знань і умінь володіння скляними декоративними матеріалами з образним рішенням інтер'єрів, що проектуються.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- комплекс відомостей про скло, функціональні вимоги, можливості вираження образного рішення.

вміти:

- уміти вирішувати практичні рішення декоративних композицій зі скла.
- в період навчання online створювати проекти декоративних композицій зі скла з метою їх подальшого втілення в інтер'єрах приватних і громадських об'єктів.

Дисципліна забезпечує *інтегральну компетентність* як здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі вітражу, що передбачає застосування певних положень і методів та характеризується певною невизначеністю умов; *фахові компетентності*: здатність володіти теоретичними знаннями та практичними навичками мистецтва вітражу та можливостями застосування скла у професійній діяльності.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Основна спрямованість дисципліни передбачає надання студентам необхідних навичок у створенні вітражу. У процесі вивчення курсу студенти опановують образотворчі засоби побудови художнього образу та вдосконалюють фахову майстерність шляхом виконання практичних завдань в техніках вітражу.

Згідно з навчальним планом професійного спрямування ОПП «ДС» контент дисципліни «Основи виробничої майстерності (вітраж)» вміщує основи теоретичних напрацювань, що є достатніми для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі творчої діяльності, розгляд важливих питань: методологію поетапного виконання необхідних учбових завдань; творче мислення в створенні ескізів вітражу, виборі матеріалів відповідно ескізу і виготовлення завершеного фрагменту копії старовинного класичного вітражу.

Дисципліна вивчається протягом осіннього семестру 3-го курсу (7 кредити ECTS) 210 навчальних годин, в тому числі 90 годин — практичні заняття, 120 годин – самостійна робота. Всього курс має 2 модулі, які включають 3 змістовні модулі та 6 тем.

МОДУЛЬ 1. КОПІЯ КЛАСИЧНОГО ВІТРАЖУ

Змістовий модуль 1. Виконання копії класичного вітражу.

Тема 1. Пошук та обрання аналогу для копіювання.

Тема 2. Виконання копії середньовічного вітражу (виконання картону в кольорі).

- Різка скла. Порізка прозорого скла відповідно розмірам обраної копії класичного вітражу.

-Виконання чорної графіки копії середньовічного вітражу вітражними фарбами.

-Виконання кольорового розфарбування копії середньовічного вітражу (за потребою).

Тема 3. Підготовка до експонування. Вибір рами, оформлення виконаної копії класичного вітражу в раму.

МОДУЛЬ 2. ДЕКОРАТИВНИЙ НАТЮРМОРТ У ТЕХНІЦІ ВІТРАЖУ

Змістовий модуль 2. Вивчення техніки вітражу на прикладі творчого декоративного натюрморту

Тема 4. Вивчення і збір аналогів (25 аналогів декоративних натюрмортів у кольорі на форматі А-4)

Тема 5. Ескізування (25 ескізів у кольорі на форматі А-4)

Тема 6. Структурування зібраного матеріалу у вигляді папки, виконання картону декоративного натюрморту в кольорі в заданому розмірі. (60х40), та виконання вітражу в матеріалі. Підготовка до експонування.

РОЗКЛАД ДИСЦИПЛІНИ

Модуль	№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	1	Пошук та обрання аналогу для копіювання.	10
	2	Виконання копії середньовічного вітражу (виконання картону в кольорі, різка скла ,форбування скла).	30
	3	Підготовка до експонування. Вибір рами, оформлення виконаної копії класичного вітражу в раму.	5
		Разом за модулем 1	45
2	4	Вивчення і збір аналогів	10
	5	Ескізування	10
	6	Структурування зібраного матеріалу у вигляді папки Виконання картону декоративного натюрморту в кольорі в заданому розмірі. та виконання вітражу в матеріалі.	25
		Разом за модулем 2	45
УСЬОГО			90

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом практичних занять. Програмою передбачається, що пропоновані практичні завдання – виконання копії середньовічного вітражу та проектування ескізу декоративного натюрморту в техніці вітражу у кожного студента повинні мати оригінальне графічне рішення. Крім того можливе виконання додаткових власних композицій.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

При вивченні дисципліни «основи виробничої майстерності» застосовано ефективні методи контролю та самоконтролю, зокрема:

- методи практичного контролю: виконання практичних завдань;
- методи контролю когнітивних умінь: пошук і структурування аналогів, ескізування, виконання клаузур (виконуються під час практичних занять);
- Екзаменаційний перегляд.

Форма організації контролю : індивідуальний контроль.

Види контролю: рубіжний і підсумковий.

Рубіжний контроль:

- 1 модуль: модульний перегляд на 8 тижні;
- 2 модуль: модульний перегляд на 15 тижні та екзаменаційний перегляд.

Підсумковий контроль засвоєних знань здійснюється у формі екзаменаційного перегляду.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії із студентами та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі інноваційних досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими потребами здоров'я (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби тощо викладач має право перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з керівництвом та студентами.

ПРАВИЛА СТУДЕНТА

Під час занять студент повинен обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності він має право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку або екзамену). Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Недопустимі пропуски занять без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені необхідними документами або попередженням викладача). Недопустимі запізнення на заняття без поважної причини. Самостійне відпрацювання обраної теми з дисципліни «Основи виробничої майстерності» (вітраж) відбувається в разі відсутності студента на заняттях з будь-яких поважних причин.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, у концептуальному рішенні проектної пропозиції тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю студент відсутній, він втрачає право отримати бали за екзаменаційний перегляд. Наступним кроком рубіжного контролю є отримання дозволу отримати додатковий час для підготовки до перегляду із вказаною датою прездачі завдань.

Корисні посилання: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325783-325783>

<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Поточне тестування та самостійна робота			СУМА
Модуль 1	Модуль 2		
T1-T3	T4-T7	Екз. перегляд	
0-45	0-45	0-10	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національ на	Бали	ECTS	Диференціація A (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A++ 98–100	задовільно	64–74	D
			A+ 95–97		60–63	E
			A 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Дисциплінарна та організаційна відповідальність. Викладач несе відповідальність за координацію процесу занять, а також створення атмосфери, сприятливої до відвертої дискусії із студентами та пошуку необхідних питань з дисципліни. Особливу увагу викладач повинен приділити досягненню програмних результатів навчання дисципліни. В разі необхідності викладач має право на оновлення змісту навчальної дисципліни на основі інноваційних досягнень і сучасних практик у відповідній галузі, про що повинен попередити студентів. Особисті погляди викладача з тих чи інших питань не мають бути перешкодою для реалізації студентами процесу навчання.

Викладач повинен створити безпечні та комфортні умови для реалізації процесу навчання особам з особливими потребами здоров'я (в межах означеної аудиторії).

Міжособистісна відповідальність. У разі відрядження, хвороби тощо викладач має право перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю з керівництвом та студентами.

ПРАВИЛА СТУДЕНТА

Під час занять студент повинен обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності він має право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку або екзамену). Вітається власна думка з теми заняття, яка базується на аргументованій відповіді та доказах, зібраних під час практичних або самостійних занять.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у своїх доповідях, у концептуальному рішенні проєктної пропозиції тощо). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Якщо під час рубіжного контролю студент відсутній, він втрачає право отримати бали за проєкт. Наступним кроком рубіжного контролю є отримання хвостовки із вказаною датою перездачі проєкту.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

За п'яти баль ною	1 модуль	2 модуль	Екзам перегляд	ESTS	Критерії оцінювання
	0-45	0-45	0-10		
5+	45	45	10	A+	Студент в повному обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, проявив креативне мислення при виконанні завдань, логічно обґрунтував
					виконання необхідних завдань, професійно виконав усі етапи завдання, додатково брав участь у доповіді конференції з обраної теми.
5	44-45	44- 45	9	A	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми. Графічна подача акуратна, професійна, без помилок.
5-	40-43	41-43	9	A-	Студент в повному обсязі опанував матеріал теми, подача акуратна, без помилок.
4+	34-40	38-40	8	B	Студент добре опанував обсяг матеріалу практичного та самостійного курсу, творчо та якісно виконав усі поставлені завдання, але при цьому робота має незначні недоліки.
4	34-37	34-37	7	C	Студент в цілому добре опанував матеріал практичного та самостійного курсу, творчо та якісно виконав більшість поставлених завдань, але виконана робота має суттєві недоліки.
3+	29-34	29-34	6	D	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має значні недоліки (відсутність концепції, творчого підходу, неякісна графічна подача проекту тощо).
3	27-28	28-29	5	E	Студент в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та самостійного курсу, вирішив в цілому основні поставлені завдання, але виконана робота має багато значних недоліків (відсутність змістовного аналізу аналогів, обґрунтування концепції завдання, помилки в обробці графічного матеріалу, несвоєчасна подача виконаної роботи на екзамен без поважної причини тощо).
2	16-27	16-28	3-4	FX	Студент не впорався із головними задачами дисципліни, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знав свідчить незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота по виконанню усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна перездача
					Критерії оцінювання
	0- 45	0-0 45	0- 10		

1	0-16	1-16	0-2	F	Пропуск рубіжного контролю.
---	------	------	-----	---	-----------------------------

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність студента під час практичних занять, виступ на конференції за темою проєкту (5 балів).

КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ СФОРМОВАНІ В РЕЗУЛЬТАТІ ОСВОЄННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі дизайну, або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів дизайну та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)	Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання (РН)
ЗК 1. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 2. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 5. Здатність працювати в команді. ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	РН5. 05. Розуміти і сумлінно виконувати свою частину роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності. РН 6. Усвідомлювати відповідальність за якість виконуваних робіт, забезпечувати виконання завдання на високому професійному рівні.
ЗК 9. Здатність зберігати та примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	РН 7. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проектних вирішень. РН 10. Визначати функціональну та естетичну специфіку формотворчих засобів дизайну в комунікативному просторі. РН 11. Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах. РН 13. Знати надбання національної та всесвітньої культурно-мистецької спадщини, розвивати екокультуру засобами дизайну. РН 14. Використовувати у
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)	
СК 2. Здатність здійснювати формоутворення, макетування і моделювання об'єктів дизайну. СК 3. Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну. СК 5. Здатність застосовувати знання	

історії українського і зарубіжного мистецтва та дизайну в художньо-проектній діяльності СК 6. Здатність застосовувати у проектно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями). СК 8. Здатність здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайноб'єкта. СК10. Здатність застосовувати знання прикладних наук у професійній діяльності (за спеціалізаціями). СК 11. Здатність досягати успіху в професійній кар'єрі, розробляти та представляти візуальні презентації, портфоліо власних творів, володіти підприємницькими навичками для провадження дизайн-діяльності. Здатність володіти фаховою термінологією державною й іноземною (- ними) мовами (за професійним спрямуванням), теорією і методикою дизайну, основами наукових досліджень, а також методикою викладання образотворчого мистецтва та дизайну.	професійній діяльності прояви української ментальності, історичної пам'яті, національної самоідентифікації та творчого самовираження; застосовувати історичний творчий досвід, а також успішні українські та зарубіжні художні практики. РН 16. Враховувати властивості матеріалів та конструктивних побудов, застосовувати новітні технології у професійній діяльності. РН 18. Відображати морфологічні, стильові та кольоро-фактурні властивості об'єктів дизайну. РН 19. Розробляти та представляти результати роботи у професійному середовищі, розуміти етапи досягнення успіху в професійній кар'єрі, враховувати сучасні тенденції ринку праці, проводити дослідження ринку, обирати відповідну бізнес-модель і розробляти бізнес-план професійної діяльності у сфері дизайну.
--	---

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА**Базова**

1. Гах І.С. Сучасний монументальний вітраж-образно-художній, конструктивні, колористичні та техніко- технологічні особливості творення. Методичні рекомендації студентам ОР "Магістр", освітніх програм "Монументальний живопис, "Сакральне мистецтво", "Художнє скло". Львів: ЛНАМ, 2020. 44 с.
2. Гах І. Західноукраїнський вітраж ХХ. Минуле, сучасне, майбутнє. Львів : Манускрипт-Львів, 2017. 66 с.
3. Задорожний Б. Художній вітраж у сучасному дизайні інтер'єру житлового середовища. Вісник Національного університету «Львівська політехніка», 21.01.2020, с. 91-94.
<https://doi.org/10.31734/architecture.2020.21.091>
4. Наталена Королева. Вітраж. Бібліотека української літератури. Фолио 2020. 250 с. (ISBN 978-966-03-9306-6)
5. 1. Svitlana Kryvuts, Olena Gonchar, Alina Schorohodova Mykola Radomskyi. The Phenomen of Digital Art as a Means of Presentation of Cultural Heritage Works Muzeológia a kultúrne dedičstvo. (Museology and cultural Heritage) vol 9. 1/2021, P.145-156.
ISSN 1339-2204, eISSN 2453-9759 DOI:10.46284/mkd.2021.9.1.0 (**Web of Science, Scopus**)
6. 2. Radomskyi Mykola. Харківська школа монументального вітражу. Problemy Nowoczej Edukacji, Tom VIII Rozwoj-Potencjal-Deficity/Pod redakcja Edyty Sadovskiej Mateusza Dasala, Czestochowa 2018, С. 147-153.,
7. Радомський М. Т, Радомська А. М. Візуалізація твору мистецтва як інноваційна складова творчого процесу. Proceedings of the X International Scientific and Practical Conference. Lisbon, Portugal. 2023. Pp. 49-53 DOI: 10.46299/ISG.2023.1.10
URL: <https://isg-konf.com/modern-methods-of-applying-scientific-theories/>
8. Radomskyi M.T., Radomska A.M. Movement of the objects and animated images in a modern portrait genre art works. Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference. Bilbao, Spain. Pp. 21-29.
URL: <https://eu-conf.com/ua/events/implementation-of-modern-scientific-opinions-in-practice/>

Допоміжна

1. Bogdan Zadorozhny THE ART OF STAINED GLASS IN THE ARCHITECTURE OF TEMPLE BUILDINGS OF THE RENAISSANCE PERIOD IN LVIV Lviv Politechnic National University, Department of Design and Fundamentals of Architecture 2021;Volume 3, Number 2: 38-43
<https://doi.org/10.23939/sa2021.02.038>
2. Вітраж у сучасній квартирі.
https://vuzlit.com/481211/vitrazh_suchasniy_kvartiri
3. Ирина Гах. Витражи Галиции: история становления
<https://zbruc.eu/node/91543> 22.08.2019
4. Ирина Гах. Обаяние стекла «Моими глазами».
<https://zbruc.eu/node/102146> 2020
5. Готический витраж в современном интерьере Львова
<https://craftart.com.ua/gotic-vitrage-interior/> 2020
6. Дослідно-експериментальна робота по виготовленню декоративних панно у техніці вітражу
Експериментальна робота з освоєння різних прийомів розпису по склу
https://vuzlit.com/481212/doslidno_eksperimentalna_robota_vigotovlennnyu_dekorativnih_panno_tehnitsi_vitrazhu
7. Сучасні напрямки і прийоми роботи в техніці вітража
https://vuzlit.com/481210/suchasni_napryamki_priyomi_roboti_tehnitsi_vitrazha 2017-2022
8. Художня своєрідність вітражного мистецтва. Історичні особливості розпису по склу
https://vuzlit.com/481209/hudozhnya_svoyeridnist_vitrazhnogo_mistetstva 2022
9. Вікторія Семенова. Вітражі. Коротко історія скляного мистецтва.
<https://www.verbum.com.ua/04/2019/faith-and-beauty/short-history-of-glass-art/> 17.04.2019.

